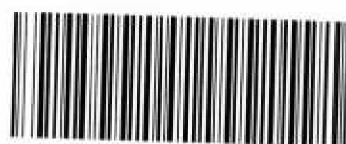
פ-26/2316

מכתב מיוסף נחמני ליצחק בן-צבי.
בדבר השביתה הערבית
26.6.1936

בתיק גם —
מכתב ממשה שרתוק לצבי נדב בשאלה הערבית
27.7.1936

שם תיק: צבי נדב -מכתב מיוסף נחמני ליצחק בן-צבי.

מזהה פיזי **פ-2316/26**

מזהה פריט 000dy2g

כתובת 2-109-1-11-2

תאריך הדפסה 09/07/2017

5/1/2/26

מה עוד חדש. אצלו
היתה שלם בגישה
בינתים נדין משהו?
לא קבלתי ממך עוד
ידיעה ואני מחכה
לתשובה שהמנון לו
המנכר גדול!
תמסרי, דבריאלם
ש׳ לשולת דבריה
במסירות מנור

אליהו שלכם מרגיס
מצוין, דברתי אתו
חשבון עם הילד
עצר לפון

רצית לקבל 50 גרוש
בעד הבולים. לגבי ויצמני
שצריך בולים, והוא לקח
משהו, וכאשר רציתי להחזיר
לו, הוא נעלב מאד,
אני תמיד שמחה לפגוש
רגש לאומי אצל אנשים,
ולכן אני מספרת לך,
אתמול שלחתי לך באחריות
הסגרת מכתבך של נעמי
לכן צפי, אני מקוה שקבלתיו.
תענה לי אם קבלת אותו
וכאשר קבלת המכתב הרץ

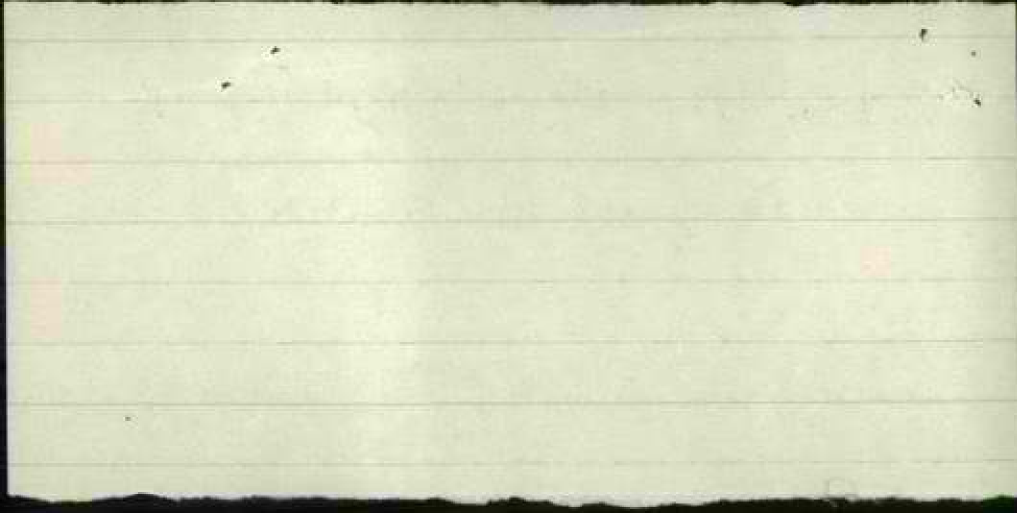
2,7,36

צבי, יקירי

אני שולחת לך את
הערבות של קונה.
ולמזלי חכיתי לו משעה 5
עד 7 בערב, ולא בא.
בבקר ישבתי אצלו בבית
מ-9 בבקר עד 11, עד
שהוא קם ממטתו, וברצון
רק חתם על כתב-הערבות.
אני מוכרחה להוסיף שלו

מכתב של מניה שוחט לבני ז״ל (2.7.36).

נכתב בפגישה עם משה שרת בעזרת המזכיר.

גרמני
(מחמוד יוסף נאחני לוביה בן 23

ת.ז. 26.6.36 – בעכו [illegible]

(נידון למות [illegible] 7.7.36)

?

יוסף נחמני

26

26.6.36
טבריה.

יצחק יקירי!

הייתי רוצה לראותך ולשוחח על השאלות העומדות על הפרק. לעת עתה אין לי אפשרות לזה. אני מתאמץ להמשיך בעבודות החולי וסבל על כל יום.

היום בדיוק 67 ימים מהתחלת השביתה הערבית. אף אחד מאתנו ומסנהיגי הערבים בעצמם בודאי לא האמין יום לפני זה, באפשרות התפרצות כזו, שתאחד לסביבה אחת את כל שדרות העם הערבי במלחמתו נגד היהודים. הדעה שאין בכח סיסמאות פולי-טיות לקומם את המוני הערבים נגדנו, אלא על רקע דתי, התרוקנה מתכנה. ההתקוממות בכל אקיפה ותקיפותה באת דוקא בזמן הפרוספרטי, בזמן פריחה כלכלית, שבאה הודות להגירה היהודית, שגרמה לרוחה אצל הפלחים, שמצבם עולה לאין ערוך על מצב הפלחים של הארצות השכנות ובאופן יחסי על פלחי ארצות אירופה. ואם גם בין גורמי מהומות 1929 ידענו למנות את מצבו הרע של הפלח והמרירות שנצטברה מתוצאה מזה, עכשיו אין לקחתו בחשבון.

בבת אחת, כמו על פי צו, נתקו הקשרים היום יומיים הכלכליים והמסחרים שבין שני העמים. אפילו במקומות שהעבודה הערבית קנתה לה אזרחות גמורה, ושתמיד משתדלו שמה להצביע עליה כעל השטה המוצלחת ביותר עבור קביעת יחסים, נמנעים הער-בים מלבוא. וותרו על מקומות עבודה תמידיים, שכירה, על מקורות פרנסה. לרגלי התעמולה הארסית המוגברת נוצרה אטמוספרה המונעת ומטילה פחד גם על אותם הערבים הידידים שמתוך הכרה ונסיון הזמנים שעברו מתיחסים בספק ובשלילה לעמדה הקיצונית שתפסו הערבים, מפחדים להפגש עם יהודי. לאומיותו של הערבי נקבעת לפי מדת חוצפתו וזלזולו בכבוד היהודי.

שיך אחד בחולי, בזוריה, ששמו אחמד צלית; ידיד מושבע של אנשי כפר-גלעדי זה הרבה שנים. בשנת 1929 עמד בגלוי בעד היהודים והמשיך בעמדתו זו עד המ-אורעות של עכשיו. בקיץ שעבר, בזמן השטפון הידוע שהיה בסביבה זו, נעזר הכפר ע"י כפר-גלעדי עזרה חומרית גדולה ולא היה גבול לתודות שקבלו תמורתה. והשיך איש ישר מעטים כמוהו בין השיכים, כל השנים אמר שאם יבוא איזה שנוי ביחסיו ליהודים, לא יסתירו ויגידו בגלוי. והנה באחד מבקוריו של נחום אצלו "במדמע", קרא השיך לנחום הצדה ואמר לו: "שמע נחום, הרבה שנים אנו ידידים; ומקוה אני שאחרי עבור הזעם נחזור להיות ידידים, אבל עכשיו אני מצטער להגיד לך שאין הזמן השחור מרשה לנו להמשיך בידידות זו. אף פעם לא אשכח את יחסכם ועזרתכם שהגשתם לי ולכפר, אבל עלנו להפסיק לראות זה את זה. אינני רוצה להתוכח אם מעשה זה הוא הוגן, הרגשתי הפרטית היא שלא, אבל אני מוכרח לפעול ככה, אינני יכול להבדל מעמי. אנשי הכפר מתחילים להחרימני ועוד מעט יעזבוני".

67 ימים רצופים משתוללים הערבים ומשטיפים את ארצנו בדם ואש. הורגים ממארב, עוקרים עצים, שורפים בתים ומשחיתים יבולים באין מפריע. בפני הסערה הזאת העוברת עלינו והמתנקשת להרוס את בנייננו [illegible] ולשים לעל את כל תקותנו הננו עומדים אובדי עצות.

מנהיגינו עושים מאמצים פוליטיים גדולים מאד, כדי לשמור על עמדותינו ומפעלנו, אבל נדמה לי שהפוליטיקה שלהם היא בלתי שלמה ומגומה, היות ואינה כוללת את הפוליטיקה עם הערבים שהם הנם הגורם הפעיל והחשוב והמשפיע ביותר בפוליטיקה זו.

למרות זה שאנו מונים 400 אלף יהודים, הננו עדיין מוכרחים להשען על כח הגנה של אנגליה ולדאבוננו הרב לא נוכל לסדר עדין את התחבורה והשמירה אלא באמצעות הכח הצבאי שלה. להבלגתנו, שנהיתה כה פופולרית ונשבחת, יש ערך חשוב, עד כמה שזה נוגע למניעת פרובוקציה, שכמה גורמים זרים מעונינים בהם, שתוצאותיה הרס. אנו מקילים על השלטון להשליט סדר. אבל אל נשלה את עצמנו להגיד שנוכל לעמוד בקשרי מלחמה תמידית עם שכינינו בארץ שנתמכים ע"י בני דתם בארצות השכנות, אפילו אם נהיה פעמים 400 אלף; תמיד נהיה מעונינים בקביעת הסכמים עם הערבים.

מסרה לגו פוליטיקה ערבית. בשאלה הערבית, שהתעוררה בכל חריפותה בשנת 1929 ע"י המהומות של אותה השנה, הננו עומדים באותו המקום ואותה הנקודה ולא זזנו ממנה והלאה. כל הרכוחים וההחלטות הטובות נשארו בגדר של רצון טוב ושום דבר ריאלי, במובן הרחב, לא נעשה בכוון זה מצד האכזקוטיבה והמפלגה.

מהומות 1929 והועדות הממשלתיות שבאו בעקבה, חזקו את התנועה הערבית, שקבלה צורה מאורגנת מאותו הזמן. במשך שבע שנים, מאז ועד היום, נמשכה בלי כל הגבלה והפרעה, ובמרץ, תעמולת הלאומיים הקצוניים. כל דבר קטן נוצל בצעקנות. עוררו בין ההמונים, ע"י מעשיות ובדיות, פחד סתום מכניסת היהודים. הננו רואים הופעה הראויה להוקרה, הקרבה עצמית מתמדת. כל פרט מקריב מהונו ומאונו לתנועה זו, המסכנת ומסבכת את מצבנו בארץ. צריך לאחוז בכל האמצעים כדי לערער את האחוד ולשבור אותו. צריכה להיות לנו פוליטיקה ערבית. הפוליטיקה כשלעצמה איננה מטרה, אלא אמצעי להקל על השגת המטרה. עלינו לעשות הכל כדי להסיר את ההפרעות בעבודתנו כדי שנוכל להתקדם במהירות המכסימלית, ע"י התאמצות הדרושה ובהתמדה שטתית למצוא את הדרך לקשור קשרי הסכם עם הערבים, שיבטיחו את ענייני שני העמים. ולזה דרושה תעמולת, אמצעי שאנו מזלזלים בו.

המכיר את המצב בארץ, יודע שאין עכשיו שעת הכושר לנהל מו"מ עם מנהיגי הערבים בארץ. לרגלי מעשי האלמות שהשתלטו על התנועה ותעמולתם הבלתי מרוסנת של הנוער הקצוני, נוצרה אוירה השוללת את האופן אצל אותו חלק ממנהיגי התנועה להביע איזה דעה שהיא, הנוטה לפשרה, אפילו שאינה עלולה להכיר באיזה זכות שהיא ליהודים. כדי לא לאבד את השפעתו ולא לעורר את ההמונים נגדו, נמנע כל אחד מלהביע דעה העלולה לשים קץ למצב. ברחוב משתולל הנער הקצוני שאיננו רוצה בפשרות. את כחם זה, שחלק גדול ממנו יש לזקוף לחולשת הממשלה, שואבים הקצוניים מדעת הקהל שיצרוה; ובעיקר הם נשענים על דעת הקהל של הארצות הערביות השכנות, כמו מצרים ובעיקר סוריה ולבנון. הם מדברים בשם ערבי א"י הנתמכים ע"י כנה וכנה מיונים של מוסלמים.

בתחלת המאורעות עמדו מצרים וסוריה ולבנון מן הצד ולא גלו שום רצון של תמיכה בערבי א"י. במצרים לא התיחסו באהדה לתנועה זו ובעיקר לצורתה. אבל הערבים הבינו מה שלא הבינו אנחנו. הם התחילו בתעמולה ובהרעלת דעת הקהל. איננו בקי במצרים; בסוריה ובלבנון הייתי עד להתפתחות המהירה של התעמולה הנ"ל ולתוצאותיה המרות.

הפרוספריטי בארצנו, הביא הקלה רבה למצבם הכלכלי של סוריה ולבנון, והודות לזה הלך ונוצר יחס ידידותי ליהודים. בלבנון התחילו לשפר את מקומות הקיטנות ולנהל תעמולה רחבה לקבלת פנים למאות ואלפים יהודים שיבואו להנפש ולהנות מהאויר הקריר של הרי הלבנון. תלו תקוות רבות בהגירת יהודי גרמניה. קשרי המסחר עם א"י הלכו וגדלו וחזקו. אותו הדבר בסוריה, שקשרי מסחר רבים להם עם הארץ. בסלונים, במלונים ובבתי הקפה שמעת לדבר ברצינות ע"ד האמצעים הדרושים שיש לאחוז כדי למשוך יהודים אמידים. כל מיני הצעות על קניות קרקעות. לרגלי עבודתי אני מבקר את הארצות האלה לעתים קרובות ונפגש עם אנשים מהחשובים, בכל מקום דברו על א"י באהדה. מגשו את היהודים באדיבות וקנאו בערבים המאושרים בארץ זו.

ידוע גם החלטת הלבנון להשתתף בתערוכת תל-אביב. דמשק התכוננה לקבלת אלפי מבקרים יהודים בתערוכה שנפתחה ביום 31.4.36. סדורים מיוחדים נקבעו למטרה זו. והרבה תקוות תלו בתערוכה זו, להקלת מצבה הכלכלי של העיר.

מאורעות א"י גרמה להם אכזבה רבה. הסבה לא היתה מובנה להם. (בשום אופן הם לא יכלו לתפוס, מדוע המשלחת של א"י לא רוצה לנסוע ללונדון לנהל מו"מ ע"ד דרישותיהם של הערבים, בזמן שבסוריה הם השיגו את "המשלחת" אחרי קרבות רבים עם הממשלה). זה זעזע את המצב הכלכלי של ארצותיהם וכפי שהתבטאו הנזק הכלכלי שלהם הוא יותר גדול מהנזק הכלכלי של א"י; זה היה לפני חדירת התעמולה הא"י. פתאום התחילה התקפת העתונות הסורית, הבלתי אחראית, לאורך כל החזית (זה גם מעשיר את העתונות), ספורים מזעזעים על פעולות היהודים והשלטון היהודי, היהודים הורגים בהמון ערבים, סורפים את גופותיהם בסכונות תצץ, מטמאים והורסים מסגדים, דם ערבי נשפך כמים בחוצות הערים; הקריאות של מוכרי העתונים "הצילו את ערבי א"י מטרצחיהם היהודים" היו פולחות את האויר ברחובות דמשק. תעמלנים מא"י באו, נאמו באספות, צירו את השמיטות, את בעלי המומים והרעבים המוטלכים ברחובות. השפעת התעמולה על הקנאים היתה גדולה.

עתונות שלנו, שתסביר את האמת ותכחיש את העלילות אין. שום תעמולה מצדנו. אין להתפלא, איפוא, שתושבי הארצות האלו מאמינים באמונה שלמה, שאמת בפי העתונים ובעלי התעמולה. נפגשתי עם ערבים ישרים ובעלי הבנה שבתמימות מאמינים שהכל נכון. נוצר מצב, שיהודי לא יכול לעבור את תוצות דמשק ועליו להזהר לעבור ברחובות ידועים בבירות.

מנהיגי סוריה ולבנון אינם מעוניינים במהומות א"י, זה מכביד על מצבה הכלכלי של ארצם, הם מסוגלים לדון על עניני א"י ביתר אוביקטיביות. הם גם משתדלים לעזור, בעקיפין אמנם, בעד התפרצות ההמונים, היות והם חוששים שזה יזיק לעניניהם והצרפתים ינצלו את זה לרעתם, בפרט כשהמשלחת הסורית נמצאת בפריז. יש נטיה להתערבות לשם השכנת שלום בא"י. דרוש לקשור אתם קשרים, לברר וללבן את יחסם ועמדתם, להסביר להם את עמדתנו; שאין לנו שום רעיון של השתלטות על הערבים ופגיעה להסכם. אני חושב שאם נבוא אתם לידי הבנה, נוכל על ידם ליצור תנועה ולהחדיר באמצעותם לארץ את הרעיון ע"ד נחיצות יצירת הסכם הדדי בין שני העמים.

ביום ראשון 31 למאי בקרתי בבירות, לרגלי עבודתי בחולי, את האמיר כליד שהב יושב ראש הפרלמנט הלבנוני. התגלגלה שיחה על המהומות ועל הערבים. הנ"ל מתיחס אלינו באהדה, אבל מתרעם על שהיהודים מתרחקים מהערבים ואינם עושים שום דבר. "שגיאה שהציונים סומכים רק על הכוחות האנגלים ומזלזלים ולא מעריכים את היחסים וההסכמים עם הערבים והארצות השכנות".

העיקר הם מנהיגי סוריה. השתדלתי למשש את הדופק ונדמה לי שיש אפשרות לבוא אתם במו"מ. לפי הידיעות שבידי מוכן פכרי אל ברודי, אחד המאשיוירות המרכזיות של התנועה הלאומית בסוריה להפגש לשם מו"מ מוקדם בשאלה זו, ואם יבאו לידי הסכם פרינציפיוני לעבוד בכוון זה יחד עם מנהיגים אחרים, הוא מאמין, שאם יקבע הסכם, יצליחו ליצור תנועה, שתכריח את ערבי א"י או חלק גדול מהם להתחיל במו"מ עם היהודים. דעתי היא שצריכים לנצל הזדמנות זו, לנסות למשש את הקרקע. בפוליטיקה אין דבר קבוע ולא תמיד ההצלחה מאירה פנים; אבל אני מאמין בהצלחה פה. אותו דבר צריכים לעשות במצרים באמצעות היהודים שמה, שיש להם השפעה רבה. כל מו"מ, דין ודברים שנעשה בזהירות אינו מזיק. לא צריכים לאבהל ולפחד מפגישות. להפך, צריכים לחפש אותם.

יש הכרח תכוף ליצור עתון בערבית, דוקא עכשיו נחוץ לנו כלי מבטא ציוני בשפה הערבית, שיסביר את האמת ויקנה לערבים מושג נכון על הציוניות, יפזר את החששות, שאין בכונתנו לנשל או לשעבד את הערבים. לפעול נגד תעמולת השקרים וההסתה הבלתי מרוסנת. לקבוע את העובדות כמו שהן לתת מקום אפשי לוכוחים על השאלות העומדות על הפרק בשטח זה.

דרושה תעמולה בין הבידואים. לקבץ ולאחד את כל אותם האלימנטים שהנם נגד המהומות. או שהמהומות הביאום לידי הכרם, שהם מביאים חורבן והרס לארץ. צריכים לנצל את ההתמרמרות שנוצרה במחנה הערבים לרגלי מעשי האלמות שהקצוניים משתמשים בהם נגדם. דרוש לעבוד בכל החזית, כדי לעבור להתקפה - לשבור את השביתה ולהחליש את השפעת הקצוניים.

כל הזמן חשבתי לדעת מה היא הסבה, שאנו נמצאים במעגל קסמים בקשר עם השאלה הערבית. מדוע אין לנו פוליטיקה ערבית, עתון ערבי וכו׳; הלא על נחיצותם אין כבר מתוכחים, אין חלוקי דעות פרינציפיוניות במוסדות האחראים אשר בתוך התנועה הציונית. אבל מדוע לא מגשימים את זה בחיים. לפי דעתי פועל פה מכנס פסיכולוגי. העומדים בראש תנועתנו אינם יודעים את השפה הערבית ותרבותה זרה להם, והנם חוששים שיגרע או תמנע האחריות המוטלת עליהם, אם הנהלת הענינים האלה ימסרו ליהודי הארץ יודעי ערבית, שבנגרותם הציונית והפוליטית הם מפקפקים. הם חוששים, כנראה, שאופן רצורת בסוף משאלותינו ורצוננו ע"י הנ"ל לא יהיה בהתאם להכרתנו הלאומית. נכון שצריכים להיות זהירים בבחירת אנשים, אבל שגיאה תהיה לשלול את האפשרות מאנשים המוכשרים למלא את חובתם לעמנו וכאלה יכולים למצוא.

המשכתי יותר מדאי בתאור המצב שידוע לך ולאחרים, אבל הייתי רוצה שתעשה איזה פעולה בכוון זה. הצעותי הן מעשיות. תתראה עם משה שרתוק ותדבר אתו. אולי נוכל להזיז את העגלה.

שלום רב לך ולרחל.

שלך [illegible]